

คู่มือการปฏิบัติงาน

ผู้ปฏิบัติงานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

ประจำปี 2566

นายธนวัฒน์ มุกมณฑ

นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษา

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

คู่มือปฏิบัติงานฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานในหน้าที่ตามภารกิจงานที่ได้รับมอบหมาย โดยในคู่มือนี้จะมีขั้นตอนการปฏิบัติงาน แผนผังการทำงานแสดงไว้เพื่อให้เข้าใจง่ายต่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน อาจมีการปรับปรุง แก้ไขขั้นตอนการดำเนินงาน ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ตามสภาวะการณ์ดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ธนวัฒน์ มุทุมณ
นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่ ฯ
งานส่งเสริมกิจการพิเศษ
กรกฎาคม ๒๕๖๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
นักจิตวิทยาโรงเรียน	
คำจำกัดความ.....	๑
จรรยาบรรณนักจิตวิทยา.....	๑
วัตถุประสงค์.....	๑
ขอบข่ายหน้าที่ในกลุ่มงานส่งเสริมการจัดการศึกษา.....	๒
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	๒
งานคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็ก.....	๓
งานสุขภาพจิตและจิตวิทยาโรงเรียน.....	๓
กฎหมาย ระเบียบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	๕

นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

นายธนวัฒน์ มุทุมณ

นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๕

คำจำกัดความ

นักจิตวิทยาโรงเรียน หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษานักเรียนให้ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา สังคม และอารมณ์ เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ครู ผู้บริหาร โรงเรียน ศึกษานิเทศก์และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และส่งเสริมให้เกิดคุณประโยชน์ในการเรียนรู้รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อน เช่น ปัญหาการเรียนรู้และปัญหาพฤติกรรมในนักเรียนแต่ละคน

จรรยาบรรณนักจิตวิทยา

๑. QR Code หลักจรรยาบรรณนักจิตวิทยา ฯ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อปฏิบัติหน้าที่ดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึง ถูกวิธี ทันเวลา ตรงตามสภาพปัญหา ตามกระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เน้นการใช้จิตวิทยาโรงเรียนในการดูแลสุขภาพจิตของนักเรียน โดยยึดหลักการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็ก

๒. เพื่อส่งเสริมการแนะแนวในสถานศึกษา การวางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน อาชีพ และสังคม ส่วนตัว สามารถปรับตนเองได้อย่างเหมาะสม

ขอบข่ายหน้าที่ในกลุ่มงานส่งเสริมการจัดการศึกษา

งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขอบข่ายงาน

๑. ดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
๒. วิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหานักเรียนเป็นรายบุคคลที่มีปัญหาซับซ้อนหรือจากการส่งต่อด้วยวิธีที่หลากหลาย ได้แก่ แบบทดสอบทางจิตวิทยา ด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และวางแผนการแก้ไข ปัญหา
  ๓. ประเมิน สำรวจ วิเคราะห์ สภาวะสุขภาพจิตด้วยวิธีการจิตวิทยากับนักเรียนเพื่อค้นหา อธิบาย ทำนายแนวโน้ม พฤติกรรม อารมณ์ ความคิด พัฒนาการ ศักยภาพ แรงจูงใจความถนัด บุคลิกภาพ สาเหตุของปัญหาสุขภาพจิตในระดับเบื้องต้น
  ๔. ให้คำปรึกษาแก่นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม และบำบัดครอบครัว เพื่อการบำบัดแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่อง หรือปัญหาที่ซับซ้อน เช่น พฤติกรรมเสี่ยงเรื่องยาเสพติด การทะเลาะวิวาท การใช้ความรุนแรง ฯลฯ
  ๕. ปรับพฤติกรรม พื้นฟูสภาวะทางจิตใจ สังคม อารมณ์ ส่งเสริมพัฒนาการในระดับเบื้องต้น เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจ ยอมรับปัญหาของตนเอง ปรับเปลี่ยนอารมณ์ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปรับตัวหรือวิธีแก้ปัญหาให้เหมาะสม
  ๖. ให้การดูแลช่วยเหลือกลุ่มเด็กพิเศษ เช่น เด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ (LD) เด็กสมาธิสั้น เด็กออทิสติก เด็กที่มีสติปัญญาบกพร่อง เป็นต้น
  ๗. ส่งเสริม ป้องกัน ฝึกระวัง แก้ไขปัญหาพฤติกรรม สุขภาพจิตของนักเรียนด้วยเครื่องมือ และกระบวนการทางจิตวิทยาเบื้องต้น
  ๘. ประสานการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกหรือหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนด
  ๙. ประสานการส่งต่อไปยังหน่วยงานภายนอก กรณีที่นักเรียนต้องการความช่วยเหลือเฉพาะด้านและการรับส่งกลับเข้าสู่ระบบโรงเรียน

กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างเป็นระบบที่มีขั้นตอน ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
๒. การคัดกรองนักเรียน
๓. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน
๔. การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน
๕. การส่งต่อ

ขั้นตอนการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (โปรแกรมระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน Student Care สพป.เชียงใหม่ เขต ๕)

๑. ดำเนินการนำฐานข้อมูลนักเรียนทั้งหมด จากระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (DMC) เพื่อนำไปอัปเดตให้เป็นฐานข้อมูลในโปรแกรมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน Student Care สพป.เชียงใหม่ เขต ๕ โดยมีการคัดกรองและเยี่ยมบ้านนักเรียน ภาคเรียนละ ๑ ครั้ง

๒. การดำเนินการเยี่ยมบ้านตามกระบวนการ ๕ ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักเด็กเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหา การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการส่งต่อ
๓. ติดตาม ประเมินผล ให้การช่วยเหลือนักเรียนที่พบปัญหา
๔. สรุปผล/รายงาน

งานคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็ก

คำจำกัดความ

การดำเนินงานของศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๕ หมายถึง การดำเนินงานที่บริหารจัดการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชนชนปัญหาความเสี่ยงในการถูกคุกคามทางเพศ ปัญหายาเสพติด และปัญหาเด็กและเยาวชนที่ประพฤติน่าสงสัยไม่เหมาะสม รวมทั้งเป็นการส่งเสริมดูแลเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ขอบข่ายงาน

๑. การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็ก
  - ๑.๑ ศึกษา วิเคราะห์กฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการพิทักษ์สิทธิเด็ก
  - ๑.๒ รวบรวมและเผยแพร่เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพิทักษ์สิทธิเด็กให้สถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
  - ๑.๓ จัดตั้งศูนย์ประสานงาน เพื่อติดตาม สนับสนุน ป้องกันให้เด็กปลอดภัยจากการถูกละเมิด
  - ๑.๔ สรุปผลการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ
๒. การป้องกันความปลอดภัย และอุบัติเหตุในสถานศึกษา
  - ๒.๑ ศึกษาแนวทาง ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันความปลอดภัย และการป้องกันอุบัติเหตุในสถานศึกษา
  - ๒.๒ รณรงค์ให้สถานศึกษา นักเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง เห็นความสำคัญและร่วมกัน กำหนดมาตรการในการป้องกันความปลอดภัยและอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น
  - ๒.๓ ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการบูรณาการ สอดแทรกการเรียนรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย และอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นในการเรียนการสอน

งานสุขภาพจิตและจิตวิทยาโรงเรียน

คำจำกัดความ

งานจิตวิทยาโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือและให้คำปรึกษา นักเรียนให้ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา สังคม และ อารมณ์ เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยทำงานร่วมกับครู ผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อเสริมสร้าง สภาพแวดล้อมที่ ปลอดภัย และส่งเสริมให้เกิดคุณประโยชน์ในการเรียนรู้ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและ โรงเรียนที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

ขอบข่ายงาน

๑. รวบรวม ศึกษาข้อมูล วิจัยด้านจิตวิทยาและวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. สรุปสถิติ รายงานผลการปฏิบัติงานทางจิตวิทยา เสนอผู้บังคับบัญชา
๓. เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ความรู้วิชาการจิตวิทยา วิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ ปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
๔. ถ่ายทอด ฝึกอบรม องค์กรความรู้ เทคโนโลยีด้านจิตวิทยา จัดทำแผนการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ

งานจิตวิทยาแนะแนวในสถานศึกษา

คำจำกัดความ

การแนะแนว หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้รู้จัก ยอมรับและเข้าใจตนเองตลอดจน รู้จัก และเข้าใจผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม จริยธรรม มีทักษะการดำเนินชีวิต รู้จักคิดตัดสินใจ เลือกริธีที่จะเผชิญและแก้ไขปัญหาย่างถูกต้องและเหมาะสม สามารถวางแผนชีวิต วางแผนการศึกษาต่อและ ประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง เป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นประโยชน์ ดังนั้น งานแนะแนวจึงเป็นงานที่มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับงานและบุคคลอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยมีเป้าหมายสำคัญในการป้องกัน ส่งเสริม แก้ไขและช่วยเหลือนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมในปัจจุบันท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษาและความเจริญก้าวหน้าทางแนะแนวจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการแนะแนวอย่างลึกซึ้งและชัดเจน ตลอดจนมีความสามารถในการประสานสัมพันธ์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งเรื่องงานและบุคคล หรือกล่าวได้ว่า ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงาน

ขอบเขตของงาน

๑. จัดกิจกรรมแนะแนวให้นักเรียนได้รับบริการ ๕ บริการ
๒. สถานศึกษามีข้อมูลนักเรียนรายบุคคลทุกด้านสามารถนำไปใช้ในการช่วยเหลือและส่งเสริม นักเรียนได้อย่างถูกต้อง
๓. นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตที่ดี ครู ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน

๔. ครูแนะแนวมีทักษะที่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๑. จัดตั้งศูนย์แนะแนวประจำเขตพื้นที่การศึกษา
๒. แต่งตั้งคณะกรรมการประจำศูนย์แนะแนวประจำเขตพื้นที่การศึกษา
๓. จัดทำแผนปฏิบัติการของศูนย์แนะแนวประจำเขตพื้นที่การศึกษา
๔. สร้างความตระหนักให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครู มีองค์ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมแนะแนว สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
๕. จัดหาพื้นที่หรือเวทีให้ครู และนักเรียนได้แสดงศักยภาพด้านกิจกรรมแนะแนว
๖. กำกับติดตามการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนว
๗. เผยแพร่ผลงาน
๘. สรุปรายงานผลการดำเนินงาน

กฎหมาย ระเบียบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖
๒. พระราชบัญญัติส่งเสริมพัฒนาการเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐
๓. พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙
๔. พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕
๕. กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่เด็กนักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง

คู่มือการปฏิบัติงาน

คู่มือปฏิบัติงานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
ประจำปี 2566

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ